

Базел III

Анализата на глобалната финансиска криза покажа дека негативните ефекти и големиот размер на кризата се должат на несоодветните системи за управување со ризиците на банките, недоволната ликвидност и солвентност на банките и високата стапка на задолженост.

Поради тоа, во декември 2010 година, Базелскиот комитет за банкарска супервизија објави нова рамка за зајакнување на адекватноста на капиталот и на вкупното ниво на сопствените средства, којашто беше проширена и со стандарди за ликвидноста и задолженоста, сè со цел да се овозможи зголемување на отпорноста на банките и зајакнување на супервизијата во банкарскиот сектор. Оваа нова рамка е позната како Базел III.

Базел III се темели на следниве четири новини:

1. Зајакнување на капиталните барања – подобрувањето на квалитетот и промените во структурата на сопствените средства на банките, како и зголемувањето на потребниот капитал за апсорпција на евентуални шокови претставува основна цел на реформите. Минималниот однос помеѓу редовниот основен капитал (акционерскиот капитал и резервите) и активата пондерирана според ризиците се зголемува на 4,5%, додека стапката на основниот капитал се зголемува на 6%. Вкупната стапка на адекватност на капиталот е непроменета, односно изнесува 8%. На овој начин, акцентот се става на најквалитетниот дел на сопствените средства, чиешто учество треба да овозможи зајакнување на солвентната позиција на банките. Притоа, се вршат и одредени измени во барањата коишто треба да ги исполнат одделни капитали инструменти за да бидат вклучени во пресметката на сопствените средства.
2. Се воведуваат заштитните слоеви на капиталот (англ. capital buffers), и тоа: заштитен слој за зачувување на капиталот, противцикличен заштитен слој и заштитен слој на капиталот за системски значајни банки. Заштитниот слој за зачувување на капиталот изнесува најмалку 2,5% од активата пондерирана според ризиците и има за цел да обезбеди дополнителна сигурност дека капиталот на банката е доволен за покривање на нејзиното тековно работење. Противцикличниот заштитен слој на капиталот може да се движи од 0-2,5% од активата пондерирана според ризиците и се воведува или се зголемува во периоди на значителен кредитен раст. Системски значајните банки имаат обврска за издвојување заштитен слој на капиталот во износ од 1% до 3,5% од активата пондерирана според ризиците. Базелскиот комитет има пропишано посебна методологија за утврдување системски значајните банки и на висината на заштитниот слој што треба да го исполни секоја системски значајна банка. Износот на пропишаните заштитни слоеви на капиталот може да се исполнува само со позиции од редовниот основен капитал коишто не се користат за покривање на капиталните барања (и од првиот и од вториот столб).
3. Воведување минимална стапка за задолженост. За заштита на нивото на капитал кај банките и спречување на прекумерното задолжување се предвидува воведување стапка на задолженост којашто треба да изнесува најмалку 3%. Стапката на задолженост претставува однос помеѓу вредноста на

капиталот и вредноста на изложеноста, како мерка за вкупната билансна и вонбилансна актива на банката.

4. Воведување стандарди и показатели за ликвидност. Се воведуваат две стапки: стапка на покриеност со ликвидност (англ. Liquidity Coverage Ratio) и стапка на нето стабилни извори на финансирање (англ. Net Stable Funding Ratio). Основната цел на стапката на покриеност со ликвидност е зајакнување на краткорочната отпорност на банките на потенцијалните ликвидносни проблеми, односно поседување доволен обем висококвалитетна ликвидна актива за покривање на потребите за финансирање во периодот до 30 дена во услови на шокови (стрес-сценарија). Со одржувањето стапка на покриеност со ликвидност би се избегнал ризикот од прекумерната зависност на банките од краткорочно задолжување на финансиските пазари и од прекумерната потреба за ликвидносна поддршка од централната банка. Стапката претставува однос помеѓу износот на висококвалитетна ликвидна актива и нето паричните одливи за период до 30 дена во услови на стрес и треба да биде најмалку 100%. Стапката на нето стабилни извори на финансирање е со подолгорочен карактер и обезбедува заштита од долгорочна неусогласеност на активните и пасивните позиции. Таа се пресметува како однос помеѓу расположливите и потребните стабилни извори на финансирање, треба да изнесува најмалку 100% и треба да обезбеди усогласување на рочната структура на активните и пасивните позиции на банките.